

ДОМАЋИ ЛИСТ.

Цена је листу
на целу годину 2 ф.
на по године 1 ф.

Изази сваког I. и 16. дана у месецу.

Уредник, власник и издавалац :
СТЕВАН КОЊОВИЋ учитељ.

Цена за огласе :
на целој страни 8 ф.
на по стране 4 ф.
на четврт стране 2 ф.

З Д Р А В Љ Е.

Поред гади и нечистоће не тражи врлину. —

Сојам благостања Србин слободно може изразити овом речи : „здравља.“ Без здравља благостање губи сваку вредност. Предузмемо ли било душевни било физични рад, можемо сматрати само здравље место најдрагоценијег блага. Без истог је живот невесела пустиња, неплодна пустиња. И сам телесни наш организам тако је створен, да има пријемљивости према насладама у животу, и да би се целъ већма постигла, на сва чула у највећој хармонији (сугласју) делају.

Свако чуло и чувство је пријемљиво и разна уживања познаје и тражи. Али највећа је наслада *чувство здравља*. Радост је не само целъ живота, него јакo уцливише и на само продужење граница нашег живота ; јер чим је ко сретнији, тим дуже живи ; чим више пати тим ће пре и скончати.

Ко се здрављу може радовати, тај се понавјише добро и осећа ; бол и невоља више су изузетна стања. Но има случајева, кад и они служе као знаци опомене, — опомињу нас, да смо или природне за-

коне прегазили, или своје дужности пренебрегли и онда нас журе на ове речи : „Вратите се натраг природи, поштујте њене законе, па ће вам добро ићи.“ Еле, да се добро осећамо, ми морамо природне законе имати на уму. За постигнуће пак ових нужно је средство : чист здрав разум. — Ако природне законе само кроз уши пропуштамо, даћемо повода, многим и многим болестима. У случају, да човек пренебрегне те законе, сам ће страдати. Ако се олењи, наједе, ту је бол у стомаку, па често га може и удар од капље стићи. Ако се опија, може очекивати душевну и телесну слабост, снага га издаје, тело му се згури, док најзад не постане жртва нерасудности. Но осим пронасти посебце, штетно уцливише и на само друштво : чиновник постане лењ, радња трговца изостаје, занатлија не ради, плуг ратарев се рђа ит.д.

Ако пак људско друштво газите законе, тежина одговорности тим је већа. Широm се отварају врата нечистоти на улици, у пољу — нечистоти ваздуха, кад у тесном прљавом стању више душа живе. Овамо се увуче грозница, јектика, колера и т. д.

Где више њих станују, ту је ваздух нечист и проузроковаће тро-

вање, ако се соба често не ветри. Не чини ли се ово по потреби, издисана угљена киселина, која је веома убитачна по живот човечији, испуниће собу, и тим се врата отварају самоубијству. Чист ваздух веома је потребан, већ дете преко 15 година потребује за свака 24 часа 600 куб. метара чиста ваздуха, па да може живети. Употребили мање ваздуха, наскоро ће осетити потребу његову. На пример. Затворимо миша у једном суду, за кратко време видићемо, да ће црћи, јер га сам уздисај свог издисаног рђавог ваздуха убио. То би исто било и са човеком. Приповеда се, да кобне 1848. године 4 младе женске сакривши се испред непријатеља у једном уском, смрдљивом подруму, људи после неколико дана нађоше само њихове лешине. Шта мислите, шта их је убило? Слободно можемо рећи, смрдљив нечист ваздух, а не страх од непријатеља. Зашто у Срба половина деце до 5 година рано изумре? Зато, што се у погледу здравља с матерње стране врло мало рачуна води.

Погледајмо наша села и варошице, нечистота на све стране, па одкуд ће бити чиста и свежа ваздуха? Зацело не из блага и гади. О томе би се могле наше пол. општине мало боље постарати у интересу своје и човечанске дужности. Да државе, народи цветају, нужна су сва она средства и околности, без којих они напредовати не могу. Узмимо на пр. западне државе и народе, тамо људи саразмерно дуже живе, него код нас, а узрок је томе здравље, умерени живот и уопште боље друштвене уређење. А код нас је то све обратно — зато пре остаримо и помремо.

Ко се коле може похвалити са здравим разумом, тај ће брзо уви-

дити, да је нечист стан не само штетан по породицу, него је штетан и са гледишта нар. економије. Сваки-данња жалба, да има све мање радних снага, жали се држава, да има све мање за оружје способних момака и т. д. — Истина, да и пре здравствено стање није било боље, али ондашња статистика не може се ни у ком погледу упоредити са садањом, сад се више тражи, веће потребе бивају и за људе и за читаву државу.

Сад да видимо, које су чињенице позване да о здрављу најозбиљнија рачуна воде? Нар. учитељ може са своје стране доста учинити, али мало може учинити, шта би утицало на развијање *карактера* и *свести* читаве једне општине. Узмимо за пример шк. децу. Учитељ им даје у школи само потребна упутства и науку нужну за живот, а карактер и свест се могу само код куће у кругу родитеља браће и сестара преобразити и развијати. У школи може дете све гране наука најравносијје обгрлити, али чим ступи у прљаву собу — а тамо највећи део свог живота проводи — мора за своје здравље читаву борбу одпочети и често место корисног резултата у знању, само рђаве последице нездравља постигне — Пако ће дакле бригу водити о здрављу у општини и породици? У првом случају нико други до *власти* а у другом пак случају *домаћин* и *домаћица*. Али на жалост опажа се, да правих домаћица све мање и мање има. Томе је пак узрок доста рђаво *домаће* васпитање наших женскиња, које све већег маха заузима — али богме и наши мушкци су доста криви и то с два разлога, прво: многи српски младожења гледа више на ватрене очи, на умилато лице, на „*вилински*“ стас, а

не пита: зна ли „вила“ кувати, пити, врати, кућу у здравом стању држати, а доцније кад осети грозне последице луде младости и нерасудности, место ватрених очију гледа крчме и — своју пропаст; други разлог: многи српски трговци, занатлије, ратари само да би више новаца имали за „ситан“ трошак, у најлошим становима живе. Често више чланова живе у такој нездравој соби, која ни мало није изложена циркулацији чистог, свежег ваздуха, а то све чине из неке штед-

ње. Узмимо ваљан стан, па макар још толико плаћали, па од тога нам зависи цео наш живот! Једна пословица вели: „куда сунчани зраци не допиру, тамо слободно може лекар ући.“ Ми се слажемо са овим речма. Много зависи од српског домаћина и домаћице, а одговоре ли они својој правој дужности, награда, а то је благостање целе своје породице, неће их мимоћи.

Сомбор, 6. XI. 1890.

Милутин Ђурић

уч. приправник III. год.

ВОЊАРСТВО.

Очење.

(Окулирање.)

(Наставак.)

7. Изсецање пупа (ока) са калемгранчице.

Пре него што би прешли на опис рада овог, морамо још неколико речи да споменемо о ножу којим то ваља да чинимо и чију слику прошли пут не могосмо у нашем листу донети, а коју ево сад износимо под сл. 27. — Од ваљаног ножа много зависи и успех нашег рада. Ваљаност ножа не састоји се толико у лепоти његовој него у доброту, која се огледа у чистоти ножа и у оштрицама му; а уз то и да је снабдевен и са једним коптанним ножем који лежи на противном корица од сеченице — исто јасно можемо да видимо у сл. 27. под писменом В. —

Са таким пак ножем можемо приступити и исецању пупа са калемгранчице.

Исецање или вађење пупа (ока) са калемгранчице обавља се на разне начине; но и овде постоји оно главно правило кога толико пута

Сл. 27.

споменуемо, које главну целу има уобзире, да се уметути пуп у подлози ухвати и прими; а то правило гласи: да сок из под коре двема може пролазити под кору калемгранчице, а овде под кору оног дела калемгранчице, који носи на себи један једини пуп (око). Сад тај делић калемгранчице (са оком) какав ће облик заузети ни најмање није тако важна ствар, као да пуп (око) у том делу како са својом спољашњошћу, тако и са унутрашњошћу остане неповређен. Да би пак до те вештине могли доћи најбоље је да тај посао више пута видимо у каквим вештим бапшованским рукама; а по том и сами много пута да вежбајући се ма на каквим гранчи-

цама покушавамо исецати пуп (око) а по том уметати итд. Но покрај свега тога ипак ћемо се старати да и овим путем коју више кажемо у том погледу па и сликама разјаснимо, надајући се да ће нас ипак наши и читачи разумети, а особито они који кадгод видеше како се *очи* или баш и сами покушаше да оче. —

У данашњем добу морамо да разликујемо у главном двојако исецање пуна са калемгранчице. Прво је исецање ока само са унаоколном кором и са неповређеним кореном од ока — што се просто свуче, згули са калемгранчице. Друго је исецање ока опет са унаоколном кором али и са нешто дрвета под овом, које у потпуном смислу чува корен ока да се не повреди и цео под оком остане. — Први је начин старији и много несигурнији, а други је из новијег доба и много сигурнији. Но ми ћемо прво први начин описати а за тим други.

Узме се калемгранчица (сл. 28.) у руке и изабере најлепше око ипр. средње. Над њим за 1 см. попречно гранчице засече се само кора (сл. 28. В.) По том се и од једног и од другог краја засечене положене мирније засече кора уз око и десно и лево са још нешто напуштене коре до иза ока на 15 мм. тако да се оба засека састану у једној тачци (а не као што је у сл. 28. С.) Сад смо добили троуголник са оком на среди. Положена му је основица горе а стране се спуштају доле иза ока и састају у једној тачци. То пак око, са опсеченом кором ваља скинути са калемгранчице; ски-

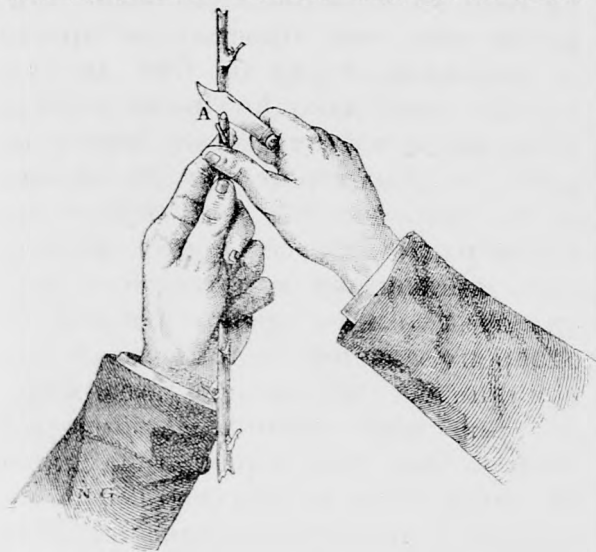

Сл. 28.

да се пак тако, кад се кора у троуголнику свуд унаоколо прстима мало нажуљи и потисне и надесно и налево. За тим јачим притиском палца с једне стране ока потисне на противну страну; око се у корену свом откине од основе своје, кора одљуби од дрвета а међу прстима добијемо кору са оком у виду неког троуголника који изгледа у малом као неки старовенски штит. Пре свега морамо да погледимо на унутрашњу страну овог одљубљеног штита и ако на среди где је корен ока стоји испуњено место, знак је да око на томе своме делу није повређено и можемо га слободно употребити. Напротив ако се на том месту види као нека јамица, у коју би се могла сместити глава од чијоде, знак је, да је око повређено т. ј. да је корен ока ишчупан, с тога га ваља бацити, јер је неупотребљиво, пошто ако га уметнемо у дивјаку никако се неће примити. — Овај је начин код многог воћа врло добар особито у оно доба кад су калемгранчице врло сочне, а уз то и врло брз начин, но и много пута врло нецелисходан, особито кад се не пази на корен ока при одљубљивању штита.

Други начин исецања ока јесте мало старије, али у свако доба пролећа, лета и јесени, и код свију врста воћа изводљив. Истина да и при овом начину хоће многи да претерују својим брзим радом, но то им се после награди односно ненаградом, са неуспехом, јер им многи каламак „пофали“. — Тај се пак начин овако изводи: Узме се калемгранчица (сл. 28.) и изабере лепо развијено око засече и над оком и под оком за 1 см. (сл. 28. В. С.) Засек се може нешто и у дрвету протезати. По том се узме калемгранчица у леву руку међу палац,

кажипут и средњи прст. У десну нож (сл. 29.) и од горњег засеца почне ножем подвлачити под око све до доњег засека под оком. Нож

Сл. 29.

од прилике треба да иде испод ока правцем који нам показује испунктирана линија 2 на сл. 30. Кад нам

Сл. 31.

нож изађе на противној страни испод ока добићемо један део калемгранчице на коме се налази око са својим неповређеним кореном, свуд унаколо коре која је неопходно нужна ради примања у дивјаци, и са нешто дрвета под кором. Како по спољашности изгледа овај део видимо јасно у слици сл. 31. Ф. а по

Сл. 30.

унутрашњости сл. 31. Г. — Овде још морамо да напоменемо, да се главни услов каснијег примања овог ока поглавито налази у том да ли је кора у унутрашњости овог дела калемгранчице старија од дрвета и да се налази као неки оквир унаоко дрвета; као и то да дрво није по средини својој испупчено, јер кад се у подлогу уметне, не би унутарњи обим овог дела падао непосредно на дрво под кору подлоге и не би на њој лежао, те по томе не би могао ни сок под кору овог дела из подлоге продирати, и уметуто се око не би примило.

Да би пак у сваком случају сигурни били да кора уметутог ока непосредно пада на дрво под кору подлоге најбоље је још оштрим ножем одузети од средине овог дрвета и изунаокола, да је већи оквир коре унаоколо и да је по унутрашњости овај део калемгранчице издубљен — коритасти, па ипак да остане нешто дрвета.

При дубљењу мора се пазити да се кора не расеца и не цепа, да се дуго не отеже са тим послом, како не би ова исечена страна дуго била изложена слободном приступу ваздуха, што у многим случају касније буде узрок да се много уметнуто око не прими. Даље се и на то мора пазити да дрво заостало мора бити што чистије и једначије оцечено, а не кончаво и неравно. Овако исечено око укаламљава се у подлогу.

(Наставиће се.)

ПЧЕЛАРСТВО.

Ројидба.

(Наставак.)

7. Припречивање ројењу.

Много се пута догоди при обичном пчеларењу, да нам се пресади у пролеће јако роје и од неколико пресада доста ројева добијемо, а у јесен опет за то меда може бити да не добијемо ништа; шта више може да нам и ројеви изумру од недовољне хране још те јесени, јер у средини лета ако је јако суша наступила и слабо се цвета по пољанама појавило ни маторке ни ројеви не имајући одакле мед збирати из нужде у оскудици хране изумру без да су у зиму и ушле. Да би наковом злу у напред могли стати на пут нужно нам је од овог двога једно ма које да покушамо и тиме овакову несрећу избегнемо. То се пак чини или *стајањем на пути ројењу* — припречити им ројење ил ако се већ јако и роје, оно их можемо *једно с другим спојити*; од два-три слаба народа правити један, очајавати их и тиме осигурати множину да за кратко време могу доста меда сабрати и себи садањост и будућност (зимницу) осигурати, од чега ћемо и ми користити а не штете имати.

Пошто се у данашње доба не може ни замислити право пчеларење без кошница ђерзонака, то о припречивању ројења у обичним трнкама нећемо се дуго ни забавити јер и ко их држи, држи их једино за то, да му буду праве ројанице, нека пуштају ројева колико им је воља, с тога им у том послу и не треба стати на пут, па ма били и мали слаби и касни, ојачаваћемо у

ђерзонкама смештене ројева. Но ако би баш ко ипак био врло велик пријатељ само ових простих — вршки — кошница, и рад би био да чује и наш савет како ће њима пчелар моћи на пут стати да се много не роје. — Одговор је на то питање ли за ове кошнице врло прост као и сам рад. Док се почну ројити, како пусти први или ти још и други одма је тога вечера обрни на отворену страну — на уста и оптрим ножем исеци све матичњаке, да се не може матица у њима развијати. Овај рад мораш продужити на више пута до год видиш да не престају правити матичњаке. Тим ћеш начином стати им на пут и неће се моћи више ројити те тим ни себе слабити ни слаб рој издати.

Стати пак ројењу једној ђерзонци може да буде и из горњег узрока и из узрока тога, што смо је ради да упутимо да само себе снажи с народом, а ројењем да не слаби и да само у ову кошницу мед збира. — Први и најпростији начин стати на пут ројењу, одма с пролећа па не дати јој ни први рој да из себе испусти па тако исто и даље за целе периоде ројења састоји се у том да матицу оставимо у плодишту тако да она из њега не може никако до лета доћи, него да је ли ограничена на своје плодиште, да по њему може милити куд хоће али на лето никако. Да би пак то постигли нужно нам је да плодиште удесимо даље од лета а при лету мидиште. И да пчеле које долећу с поља с намером да доспу до плодишта морају проћи кроз мидиште. Ово ће се врло згодно моћи постићи код усправљене берленшеве ђерзонке, била од јед-

ног или два ката, кад се одма у пролеће матица у горњи затвори и одели од доњих ханемановом решетком (види „Д. Л.“ год. I. стр. 240. и 383). У овом одељку матица је слободна, народ размножава, али је немогуће целој кошници ројити се. Ако пчеле могу слободно да пролазе кроз решетку а матица не, оно са обе стране редован се посао обавља а ројење не. Истом ханемановом решетком може се оделити плоднице од медушта и одстранити га и од лета.

Кад тако пак урадимо и задржимо први, други па и трећи рој, ако би био, појачалисмо кошницу са 50—60 хиљада пчела, које су заиста укупно више у стању урадити него да су се на више народа — кошница оделиле. У таквом народу доста има чланова и за одгајивање младих а и за унутарњи други рад па и за сав спољњи.

Ројење редовно бива баш онда кад је паша најбоља. Пустимо ли да нам се кошнице роје, збирање меда мора да престане — напуштају за касније доба. Напротив препречимо ли ројење, приморавамо их на збирање меда, што више вреди, него они ројеви које би добили.

У колико је већи такав један народ у толико ће више меда донети. Веле да најбољи рој за једно лето може да збере по 1 ц. (метарску центу) меда.

Догоди ли се тај случај при припречивању ројења, да се толико народа намножи у кошници, да једна преко друге прелази и због велике множине не могу да раде као што би требало, то се онда са том кошницом, била ма какве врсте ђерзонка, споји још једна празница тако, да се удеси слободан пролаз из једне у другу, и тиме смо им место проширили да могу боље и

слободније радити. — Ово спајање обично бива поребар и то кроз начињене јаме а спојене дрвеним спојеним каналићем. Наради ли се и и у овој споредној кошници толико да може самостално постојати произведе или дода јој се матица („Д. Л.“ год. II. стр. 35.) и одели са свим од главне.

Код ђерзонака с тога се не може за сваки случај препоручити да матичњаке ми исецамо, што би их у главном раду морали сваки час узнемиривати и у послу им сметати, јер у ђерзонкама није тако лако и брзо до матичњака доћи, као у простим вршкама.

8. Спајање ројева.

Ако из простих ројаница дозволимо да толико ројева пусте, колико год им је воља, то према добу године и према садањој и предстојећој паши, морамо особиту бригу полагати око ројева познијих — других, трећих и тако даље. Сви су ови познији ројеви слаби и као такви једва ће се у обичној паши моћи као што треба одржати, а у мало слабијој им извесна смрт, с тога се ти обични ројеви спајају — појачавају се. Спајање се ово извршује на врло прост начин па било оно у ђерзонкама или у вршкама. Главно је при овом раду, да смо уверени која је матица, у тим ројевима које хоћемо да спојимо, боља, снажнија и већ оплођена, па да је у њему и задржимо а другу или остале да нађемо и утаманимо, па било то у најскоријим ројевима који су већ почели да раде. У колико ми сами не можемо да изнађемо матицу, морамо је оставити спојеном народу да они себи једну изаберу, а другу или остале поубијају.

Цео пак рад спајања састоји

се у овом: Пошто пчеле једне кошнице, једног народа разликују се по мирису од пчела другог народа, то се по томе и познају јесу ли из једне кошнице или, не и деле се једна од друге. Да би пак при спајању биле једног мириса, па ма тај мирис и не био њихов својствен, ми их морамо чиме год закадити (са труди, дуваном или крпом) и оне које ће примити дојачање и оне са којима ћемо појачавати. Пошто се спајање обавља у вече, то се дакле и ово мора пред тим моментом учинити. Једним кадом добише све и један мирис а уз то нешто и бунила — смеле су се. Сад се, ако је рој данас или јуче ухваћен, извесним начином истресивања у Ђерзонке (о чему ћемо идући пут у посебном чланку говорити) истресе к оном народу, кога ћемо да појачамо. Но још је боље кад оба народа, или ако хоћемо и више у један да спојимо, оно све, још и да медљаном водом мало пошкропимо — и с те стране да буду једнаке.

Кад их стресемо све у једну — ако су ројеви — или кад им све оквири у једну кошницу поређамо — ако су већ дуже времена као

самосталан народ постојале — затворе се, па и лето : остави се само толико да им је слободан приступ ваздуха, да се не погуше и тако ту ноћ, сутра цео и тек у вече кад мрак са свим падне отвори се лето за сутрашњу зору, да могу већ слободно излетати. Тим се начином оне за то време измириле и спојиле, себи једну матицу изабрале — ако их је било више — а остале поубијале и редовно почињу да излећу на рад. У колико су то ројеви скорашњи који нису на другом месту отпочињали рад, у толико ће се све пчеле брже упознати и опријатељити и са новим местом и редовно на ово се с рада повраћати. Но већ неће тако лако и брзо бити код оних народа које смо спојили а били су већ почели свој рад. У колико су таква друштва старија у толико их дуже морамо затворене држати и на оно место метути на коме је друштво најјаче било при спајању; а она места могу и празна остати, да се не могу пчеле у другу коју кошницу враћати.

(Наставиће се).

Природописне цртице у свези са привредом.

Пише: Иван Маширевић богослов.

II

Пољски мишеви.

(По немачком.)

Мела средња и један део северне Европе, исто тако западни део средње и северне Азије је домовина пољских мишева — тог ситног а силног гада, који је најљући непријатељ

човеџи у пољској економији. Куд год се макнеш по пољу, било по њивама, било шумама, папњацима и свуда где само има што за глодање, ту свуда тако рећи газиш овај мали а безбројни створ.

Па и ако га врло добро познаје свако, и ако је тако обичан нама — ипак незна се о њему онолико, колико би ваљало, да се зна.

Те за то ћемо укратко прегледати слику живота те животињице, која много пута навлачи боре бригае и невоље на чело вредних тежака.

Пољски миш (*Feldmaus; Arvicola arvalis, Mus arvalis*) дуг је заједно с репом 14 центиметара. Длаке је по горњој страни мрке, са стране је светлије а с доње стране прљаве црвенкасте боје.

Као што рекосмо, свуда по њивама, пашњацима па кад и кад и влажним ритовима гради он себи стан и житнице од сухих материјала. У њихове дворе воде три до шест улазака са замршеним ходницима.

У јесен често оставља он поље на постане за време зиме као покућар миш; сад пређе он или у дуварове магацинске или стаја, подрум и т. д.

Док има у ком пољу хране за њега дотле је и њему добро, дотле он благује, скупљајући разно семење обично пшеницу у своје житнице. Наступи ли оскудина у храни, то он у друштву сели се у друго поље а кад кад по читаве чете расељавају се у другу околину. На том њиховом путу сваки миш је особито добар и брз пешак, ако ћеш на брег ако ћеш низ брег; исто тако изврстан је пливач, не смета његову путовању не само јендеци са водом него ни реке пошире. Свази је за себе зидар; он разуме добро свој занат брже копа себи стан и један миш друге врсте!

Пољски миш по начину живота исто тако је дневна као и ноћна животиња.

За време најжешће препеке летњих дана излази он из своје јаме, и ако се чини, да му је угодније јутро и вече. Топлота и суша то су најповољнији услови његова живота; ако заопуцају хладни кишо-

вити или влажни дани он пропада.

Храна му се састоји из свих могућих биљних производа. Ако има зрневља доста, онда је он господин и не задовољава се ма чим, него бира које је боље ако тако није онда је добро богме и зеље, траве разне па и корење и лишће.

Највише се башкаре ти мали ниткови тамо где је задоста жира, ораха, пшенице, репе и кртоле. Кад дозрева пшеница ево их у гомилама па праве и они још пре нас жетву. Сваки се ту лати посла; узме једну сламку па је доле прегризе, кад се ова обори на земљу а он је подглође баш испод класа па онда шчепа клас те радосно вуче у своју житницу. Лупеж мали!

Кад застуди, преда се пољски миш неком летаргијском сну, што не траје дуго непрекидно, кад време омекша он се буди и храни се оном храном што ју је скупио за лепих дана.

Па колико је тај никоговић мален, човек не би ни замислио какав је то опет велики ждера — треба ту много, да засити своје благоутробије — а наравно кад се наједе, да залива али не вином него водицом.

Пољски миш је врло друштвена а у друштву врло сложна животиња; свагда их је бар двоје али обичније у гомилама.

Њихово расплођавање је чудо јако. Већ у априлу налазе се у њиховим топлим вајатима, који су 40 - 60 центиметара испод земље и који су са ситно изглоданим травама или финим сламкама или меком маховином обложени — четир до осам младунчади; а у току целе године окоти се женка још четир до шест пута. Дакле једна женка у години може 20—30 младих да окоти. Па није ни мало чудо, што

их је толико много у пољу, да их се не мож' курталисати — па још што је најчудноватије при њиховом расплођавању — да они млади што су се први окотили исте године у јесен могу такође друге окотити!

Тиме смо ми са свим у кратко видели живот миша — а сад ћемо, да видимо у колико је миш најљући непријатељ човечји у пољској економији, у колико је човек противник његов и бранилац против њега; а за тим остале непријатеље његове.

Бога ти пријатељу или газда — Павле или Шавле како ова година. . . еда ли шта има жита, зоби. . . . ? А тек ће ти се он као да сам га потсетио на невољу намрштити па руком одмахнути — „ех било би ко што је било време лепо, да није те гадије проклете, ти мишева; немож брате сила их је, па дошли пре мене те више од пола пожњели. не знам шта ће то бити како која година а њи па све више. !

Зар сам с једним мојим сељаном сваке године водио овакав диван!

Право веле сила их је па не можеш их се курталисати.

Много је година, које се и сад набрајају, када је владала по плодним пољанама Немачке сама пустош, са мношине мишева. Тако и 1861 год. у неким покрајинама било је ужасно опустошено све од ових гадова. Да би се колико толико утаманрили, то су се издавале из појединих благајница награде по броју утамањених мишева. Многе породице добише 50—60 форината за мишеве што их потукоше прутима њихова вредна деца, трчкајући по пољу. Тако једном сретном оцу вредна деца донесу од мишева 132 фор. Овај купи за те новце

њивицу коју он назове „Мишја њива“

Мучно је то човеку кад се он према тако малој животињи која му толику штету наноси — јер цео живот пољског миша је једина штета човеку — осећа тако рећи немоћним. Сви покушаји за требљење мишева остадоше готово безуспешни.

Једино небо и друге животиње, које човек немилостиво тамани било своје привидне користи ради, било исто тако привидне штете ради — јесу најјача средства помоћу којих се највише тамани та напаст. Шта ти човек није измишљао и покушавао! Плуг што копа и сатира мишеве по рупама, деца цикајући са штаповима иза плуга кад се оре, дим, отровно семење отровни уварак од млечике или отровног ораха све то тамани мишеве, али са свима тим покушајима човек је толико изпословао колико и да се није ни лаћао тога. Поједине употребе ове не само, да су залудне него јак штетне, тако н. пр. отров. Отров не сатира само миша него прво најжешће његове непријатеље а тиме наше пријатеље: лисице, лисице, творове, сове, врране, за тим дивјач као препелице, јаребице, зецове па најпосле и све домаће животиње од голубова па чак до марве и коња.

За оног који познаје праву корист неких животиња и за оног који има милосрђа према животињама грозно је било видети, год 1872. како су силне животиње све најљући непријатељи мишева у место да су се још неговале и заштићавале оне сатираше се отровом, који су кратковиди људи просипали по својим пољима да трују мишеве. Како су уживали неки одушевљени ловци зецова — када су видели поред оно мало отрованих мишева још

стотинама врана, сова, лисица, лисица, и т. д. они се више бринули за лов него ли за своју корист т. ј. да се очисте поља од гада. Да јест, ал ти промоћурни људи куцнуше се по својој глави истом кад видеше у реду својих жртава и зеце, јаребице, препелице, па и своје домаће животиње и т. д.!

То је оно кад неук па тврдоглав човек не слуша савета оних, који су добро знали о последицама такве употребе, бадава су учени гада људи и речима и писмом опомињали, да ће просипање отрова по њивама донети користи само чивутима који трговаху са њиме а себи ванеће штету, да ал доцкан увидеше!

Сасвим отклонити напаст од мишева исто тако немoguће је као што се не може зараза код људи сасвим отклонити — али умалити се може

Ми морамо бити на чисто са појединим животињама да ли доносе више користи или штете својим животом.

Човек се већ навикао на многе животиње, које чине и корист и штету, па многе сам чува и негује јер њихова корист далеко надмањује оно мало штете ако учине.

Па ако једна лисица или кобац уграби једанпут ког зеца па и ког петла или ниле ако однесе, зар заслужују да се тако немилостиво гоне, не само што лисица или друга која животиња има крзно, него као животиње које чине ужасне штете човеку!?

Не не, није лисица па и многе друге животиње нису тако штетне као што изгледају; не заслужују оне, да се тако бездушном прогањају па шта више појединим и главе уцењују! Зар се не узима на ум колико силних мишева те животи-

ње потамане, а где је трун користи од миша! Зашто зец има неког „ми-лосрђа“ код људи — та он је у нашим пољима гост такав који се само у највећем граду трпи. Зар се мисли, да зец, који живи ма и годину дана — док га не обори пушка ловчева који опет плаћа порез на њега — накнади са оно мало мяса и коже своју штету што је починио!

Па онда може ли се узети баш у тако велику штету, ако је ког зеца уловила лисица или сова и др. да се мало заслади уместо да је овај дочекао метак страсних ловаца. —

Лисица, твор, куна, јеж, јас-требови, соколи, сове, копци, вране и гавранови, то су све најбољи ловци мишева а наши тиме велики пријатељи. Ово су најбоља средства којима се може смањити број мишева а тиме и штета што ју ови чине. За цело се неби свет могао тужити толико на мишове, да више штеди ове животиње и да помисли онај који смакне једну такову животињу, колико је смрћу ове једне корисне животиње сачувао штетних живота мишева.

Ко дакле за тим тежи, да се људи опросте ове беде, нека се побрине, да споменуте животиње остану на миру. А сваки ваља на свом земљишту да чува саме лисице, твора, лисице, куне и за пернате ловце мишева нека сваки засади висока дрвета, на која ће поседати ови те одавде дочекивати мишове.

Боље је жртвовати по ког зеца и и једног петла него и више од по жетве.

То су призори, које ваља више примити к срцу, пошто је то до данас.

Карловци на св. Саву 1891.

ВИНОГРАДАРСТВО.

Каламљење винове лозе.

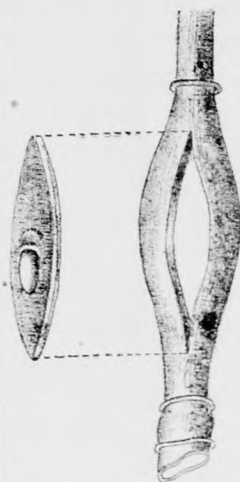
(Наставак).

XIV. Пролетње очење.

Као што се за сва до сад каламљења узима и употребљава калемлоза коју смо још јесенас орезали и преко зиме сачували, тако се исто и за ово очење употребљава иста та калемлоза. Управо ово и није оно право очење, које ево баш у овај мах и у воћарству износимо. Ово је иссецање ока (пуца) са дрветом (лозом) заједно без обзира на кору или да под кору овај исечак дође.

За подлогу за ово каламљење узима се усађени приољак од 2—3 године или ма и старији чокот, само ако на себи има лену, једру и лепо снажно развијену једногодишњу лозу, односно лањски ластар. Ова се лоза над својим основом за 2—3 или 4 дцм. између два пуца (ока) везом и под горњим и под доњим оком врло јако стегне. Над горњим се оком лоза ова ореже. — Са калемлозе се изабере једно најлепше и најразвијеније око, које се са дрветом заједно из лозе извади — исече. Облик овог извађеног ока са дрветом до сржи, налик је на чунак. У чунку како цев са памуком стоји, тако ваља да је на том месту око, но само са спољним својим делом да је ван површине овог исечка. — Сад се оштрим ножем распори средина оног дела лозе подлоге, коју смо везама јако везали; кад је распоримо, ваља једним заглавком овај распор јаче да распечимо. У распор, у пукотину ову исечено се око утутне тако, да површине ова дела буду у једној равнини (сл.

32.) По том се добро свеже са рафијом и воском опточи. Сад пак, пошто је опасност отклоњена, да би при цепању подлоге лозе и онај се део преко горњег и доњег ока расцепио — можемо обе лозе одстранити. По свршеном овом раду, који се обавља марта месеца, млад се чо-

Сл. 32.

котић навије на једну страну и затрпа у земљу — као да би је навели — из земље само да вири на каламљено место, које се опет за овај први мах, док не потера ситном земљом загрне.

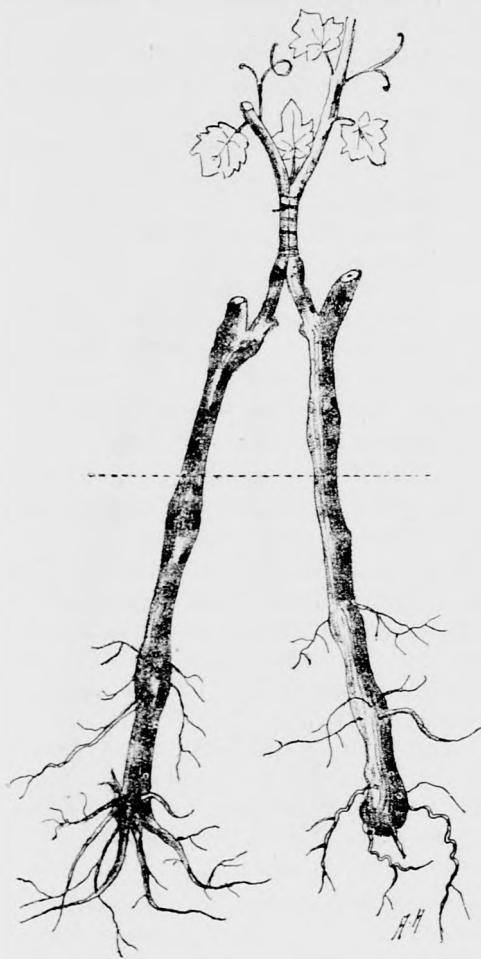
Каламљење у зелен.
(Ластаром.)

XV. Каламљење спајањем ластара.

Као што има више начина каламљења лозе зими и у пролеће са једногодишњом калемлозом а једногодишњом а вишегодишњом подлогом тако исто има више начина каламљења лозе у зелен или тако званом ластаром, где је и калемлоза и подлога зелени делови т. ј. ластар, зато се и каже каламљење у ластар. Међу тим начинима на првом месту можемо да споменемо: „каламљење спајањем ластара.“

Овај се начин тамо изводи где су два чокота — па ма ови били и прпољци — близу један поред другог; у тој близини, да су својим ластарима на домаку један другог. Или се као прпољци тако усаде, да при избору ластару буду један другом приступачни. Наравно да се предпоставља, да је један чокот фи-

но лепо грозђе, чији ће ластар служити као калемлоза; а други да је

Сл. 33.

просто грозђе односно горе од

оног првог, које ће служити као лоза подлога.

Кад избију ластари и већ се одрвене у тој мери да нису више крти и ломљиви узму се два лепа изабрана ластара, један с једног чокота а други с другог, привуку се један другом и где им је најприродније да се један с другим споји, зарежу се између пунова оба ластара с једне наспрамне стране тако, да су им засеци нешто једначији и, по дужини, ширини па и дубљини засечена им се места споје, рафијом обвежу, па и воском опточе да не може ваздух унутра у накаламљено место продирати и сок кварити. (Сл. 33.) приказује нам таково једно спајање ластара од два прпољка која су близу један другог посађени, може бити нпр. и у тој цели, да се у пролеће каламе баш сами прпољци старом лозом па је каламак „пофалио“ није се примио, па свако за себе ластаре потерала — који се могу маја односно јуна месеца ластаром прикаламити, а идуће јесени или пролећа, кад се добро ухвати један за други, калемлозу испод каламљена места оцећи и оделити је од њенога чокота.

(Продужиће се.)

ЛИСТАК.

Другови.

Приповетка из народног живота.

Написао
миливој ж. чудомировић
VIII.

идућу недељу ће да засвира гајдаш „Сватовца“ Стевану и Босу... Протекло је боме доста времена од кад је Стеван испросио Босу, али му је тек сад дозвола за женидбу дошла.

Обе куће спремају се, да што бо-

ље угосте званице своје. Спрема се још из раније, да се не кубури онај дан, кад буду сватови.

Сви сретни и задовољни, а по највећма ча-Марко . . . Та сад ће му кућа имати и женску главу . . . миљеницу његову.

За Стевана и Босу и да не говорим.

Како је данас сватачац, отишао Стеван у варош, да покупује још што треба...

У селу је данас заветан, па се и могло видети у крчми доста света.

Смирили пољске послове, па сад ко веле: могу се мало и поднапити. Та дао

Бог, родило је, те им се исплатио труд њихов. Па онда, што и да не попију коју чашу винца.

Не вали и гајдаш Јова ту, па уде-сио милина га слушати. . . . Зна он којем ће момку да засвира сватовца, а овај њему па „форинту“.

У крају тамо ено и Станка са још неким момцима . . . али је некуд миран, не разбацује се као до сад, а кад је чуо сватовца, пребледио је, шкрипнуо је зубима, а шака му се и сама у песницу грчевито скупила; промрмљао је нешто, што нико није могао разумети, а за тим је по неколико чаша вина испио.

За сво време док је у крчми био, чешће је погледао кроз прозор. Док је коло играло, можда је коју из кола погледао, али девојке па и неки момци већ одоше, а он још и сад погледа Но веселим друговима његовим није стало до тога. . . .

Већ се и сумрак хватао, кад је крчму оставио.

На лицу му се огледаше злобно смешкање, а на уста му и нехотице скоро нечујно излети :

— Дошао је . . . Сад је време . . .

Кад је дошао кући брзо се пресвуче, те оде у дворште да надгледа је ли све намирено.

Кад је Стеван дошао из вароши било је већ подоцкан. . . мрак се већ спуштао на земљу. . . .

Задржао се у вароши јер је имао много које чега да узме за сватове, а и варош, да рекнем, није ту . . . има боме поћи

Па како није знао где је ергела, а и јаки је мрак већ био, то сапе коње у путо на ледина

У радости својој мислио је само на њу — Босу, јер ће је за који дан својом назвати, враћајући се натраг звиждукао је неку песму, не слутећи шта ће га снаћи

У један мах, иза једнога грма, указе се човечија прилика, скочи у два три скока до њега и Стеван се стропошта на земљу, само што цикну:

— А јаој! несретниче, што ме уби!

На врисак стеванов дотрчи чича Јеша, који је на општинском бунару, који је са те стране села, коње појио.

Видео је Стевана, где лежи на путу, а и прилику човечију, како хитро бежи

тамо преко вртова и часом је у мраку нестале.

— Шта је Стеване, за Бога? упита га.

— Није добро чича Јешо Убо ме неко . . . и поче се полагано са земље дизати.

— Ко?! . . . упита га упрашено чича Јеша.

— Не знам

— Ко би то могао бити?!

— Не знам.

— Је ли дубока рана

— Не знам, али ваљда ће дати Бог, да ћу преболети . . . Сирота Боса док чује, како ће јој бити? . . . Чича Јешо не говори, молим те ником ништа Буди добар па ме одведи кући.

— Оћу Стеване, оћу

Ни мањи какав догађај неможе друго тајном остати, а камо ли овај.

Морали проћи поред Јеврема Говорцијина куће, а Пела била у дворшту па и спазила. За чудо њој да чича Јеша чак из оног другог краја иде са Стеваном овамо. Радознала жена, па га дочекала, кад се он вратио.

Изишла пред њега па га питала: шта је? а он извијо . . . овамо . . . онамо . . . па најпосле и казо, ко што је знао.

А кад зна Пела, зна сво село

Така вам је то жена

Ноћ је већ била, па Пела није могла новост по селу да разнесе, али је ипак отишла до комшинице Јеле, да јој каже новост.

— Ето видиш, друго, да сам погодила, да ће ту бити свашта Није забадава Ставко претио.

— А ко зна, дал је баш он то урадио?! . . . тек ће прија Јела.

— А ко би други?!

IX.

Да је когод мотрио на Станка . . . а коме је опет до тога у селу! . . . могло би приметити, како у ово последње време, пази на сваки корак стеванов.

Он је непрестано вребао Стевана, да му се освети.

Да, да му се освети.

Та рад Стевана је био у затвору, па му овај још и девојку преото.

Срамота то за њега. Зар је опет Стеван бољи од њега! Никада. . . .

Кад је видео, да баба Мандине врачбине не помажу, одлучи, да убије Сте-

ивана. — Та и баба Манда му казала: —
— Тешко ћеш ти њу добити док је
он жив . . . Не примају се ни врачбине
за њи . . .

Видила и сама, да њене врачбине
не помажу, па као да се извини, рекла то.

А Станко волео Босу, а она га и
не гледа, воле Стевана . . . Да нема Сте-
вана она би била његова, ал овако . . .

— Не, не . . . мора она бити моја
. . . Али како, да је задобијем? . . . Та
мандина врачбина ништа не помаже . . .

Они се и сад веселу . . . Да га уби-
јем! . . . Може свет дознати . . . А ко
ће опет знати, нећу ја то урадити да ме
ко види . . . Та сви виде, да ја лепо
живим с њиме . . . па неће нико ни по-
сумњати на мене . . . А баба Манда, она
ће ћугати . . . Платио сам јој добро . . .

Тако је ето премишљао Станко.

Мучно му било да одлучи, шта да
ради . . .

Опростио би он можда Стевану, да
ће Боса за њега да пође, ал овако . . .

(Наставиће се.)

ДОПИС.

Кумане велике Недеље 1891.

Надасмо се, да ће после ове дуге и
јаке зиме наступити љупко пролеће са
свим својим лепотама, а оно тужан! ево
још увек дани са хладним ветровима и
хладном кишом. И Ђурђевдан је већ ту
кад треба да се гора задела листом, а
оно су дрва гола, тек потерала па тако
застала. Услед оваква незгодна времена
јак се наши пољопривредници забринули.
А и како да не?! Не могоше јечам посе-
јати и за кукуруз тек почело, како и да
баци зрно у овакову хладну јоште зем-
љу. Па и жита нам врло незгодна изгле-
дају, танка су и мала, сад кад би требала
да су набујала те да се овце на њих пу-
штају да их попасу како у зелен већ
неби пало а оно можеш на сред њиве ше-
ћу видети.

Детелина како је кренула тако је и
остала и трава по лединама тек је изби-
ла и то као кончић танка. Хладноћа ова
задржала је, умртвила је сав живот у
природи. Рђави изгледи по земљерад-
ника!

Па и наше станарице туже се да

им кокошке неће да падају (овако овде
народ каже кад хоће да рекне да му се
кокошка раскљупала те ју насадити ваља)
те је досад мало излежене живине. Гуске
се такође рђаво легле; говорио сам са
неким станарицама те које су прошлог
пролећа од истог броја гусака имале по
60—80 гушчића немају сада ни половицу.
Не само да се рђаво легле него нису ни
јаја толико нанели као прошле године.
Неће ли и овоме узрок бити зима ова
строга?

Оволико за сада, радоваћу се ако
Вам идући пут будем могао радосније
гласе послати из лепога овог чисто срп-
ског места.

— шан.

Питање и одговор.

Питање. — Како и чиме да ишчи-
стим истребим кујну од силних буба тако
званих „шваба“?

Одговор. — Славни др. Натшевић
учећи народ како да се ове беде курталише
вели: „Ко хоће да истреби нека онде за-
твори патке и нека остави свећу жижак,
кандило, да их патке виде, па ће их по-
хватати. Можеш их похватати и овако:
остави ноћу на земљи у кухини у подуб-
љој, добро глеђеисаној чинији с два прста
пива, то швабе воле и иду на то као луде,
али око чиније намести дрваца, као брван-
ца, мостиће, да могу ући у чинију, па ћеш
свако јутро наћи много подављених. Нај-
пре ће се хватати најкрупнији, матори
па онда и ситнији, млађи, док се сви не
истребе. Можеш их похватати и живе;
остави сваку ноћ онде на земљи глеђеи-
сан кабастр лонац, или положену боцу,
која је кабастр одмах до грла, и у њима
мало брашна или коре од хлеба, па дрваца,
брванца. — Те бубе поцркају и разбегну
се, кад им у рупе успеш мало петролеја,
или натураш у рупе помало кучина за-
мочених у петролеј.“

КЊИЖЕВНОСТ.

30. Добротвор. Излази у Митрови-
ци једанпут месечно. — Уредник Радивој
Поцковић. — Цена на годину 1 ф 50 н.
Ово је лист за наставу и васпитање

глухонемих, за који донесмо позив на претплату у „Д. Л.“ о. г. бр. 3. где умолисмо и позвасмо наше родољубе да се што више и бољма одазову претплатом овом племенитом подuzeћу, кога је признати стручњак г. Поповић свом вештином и знањем својим покренуо у тој цели, да у нашем народу и ова настава не заостане иза других. — Два су броја већ изашла и судећи по обилној и извреној садржини њиховој, тврдо смо уверени, да ће овај лист достојно заступати и усавршавати наставу за глухонеме. *Од наше стране нек је најшоплије препоручен овај лист, на који ћемо и ми радо прешилату примати и на одређено место отираваљати.*

31. **Напредак.** Излази у Сарајеву једанпут недељно. — Уредник А. Стражичић. — Цена 6 ф. годишње.

32. **Вршачки Гласник.** Излази у Вршцу једанпут недељно. — Уредник Н. Касановић. — Цена 4 ф. годишње.

33. **Из Црне Горе и Херцеговине,** успомене војевања за народно ослобођење 1876. (са 32 слике) написао А. Пајевић. У Новом Саду 1891. — Са 35 оглавља; стр. 456. — Цена 1 ф. 20 н.

Из администрације „Домаћег Листа“

Г. В. О. П. — Кула код Пожаревца (Србија). Врло нам је жао, што нас писмом бедите, и неправедно нам приговарате: да од нас ни мало није лепо, што Вам лист не шиљемо а овамо примисмо од Вас 10 динара у име овогодишње па и лањске претплате за „Дом. Л.“ — У администрацији и у уредништву овога листа нико није од Вас примио до данас ни паре. Кад и како сте Ви послали то не знамо; за то би врло добро било да код Ваше поште рекламирате, па ће се видети камо је новац отишао. Ако сте просто новац у обичном писму послали непријављено да је новац онда лако можемо да појмимо за што ми до њега не дођосмо. Има такови више случајева и код других листова то особито претплата из ваших крајева. Ми у тим случајевима не знамо кога да кривимо, морамо да слегнемо раменима, па да се тешимо речима: „Ми смо сви поштени ал новаца нема!“

Г. Св. П. — **Арач-Фрањово.** За пчеларство је до сад најбоља и најзгоднија књига написана на српском **Amerikanka** од првог и најславнијег српског пчелара в. уч. г. проф. Живановића. Цена јој је 45 новч. а може се добити код „Hrvatsko-slavonsko pčelarsko društvo u Osijeku (Slavonia).“

Г. М. О. — **Дубровник.** Лист Вам се редовно шаље и чудимо се да има неког да Вам ускрађује примање појединих бројева. Рекламовани број са овим заједно Вам је послао.

Г. П. П. — **Билек.** Од руже францускиње баш могао бих Вам оставити семена али би дуго и мучно морали чекати на цвет кад би семеном хтели да произведете. Лепе руже најбоље је да оченем каламите на дивјаке — руже; па ћете тим начином брже и лакше запатити. А како се пак очи ево баш сад доносимо очену воћака, а тако се исто оче и руже; калемгранчице (нпр. са францускиње) морате или од ваших пријатеља или из какве баштованске радње набавити.

Г. Ћ. Б. — **Орловат.** Калемгранчица од ружа не можемо Вам послати, јер смо окупирани многим послом, ако имате овде кога познатог, који би expediranје примио на себе, драговољно би му насекли при концу овог месеца, толико, колико Вам год треба и то бесплатно. — У опште ми немамо ништа за продају, нит можемо што да набавимо. Ко жели шта набавити од баштовански ствари нек се обрати на солидну фирму J. C. Sesmidt. — Erfurt или на коју другу.

Поправка. У бр. 9. „Д. Л.“ на стр. 121, под *Виноградарством и шопод „каламљење по Милардешу“* сл. 20. треба да је у место оне што је под бр. 21. а сл. 21. да је у место 20. јер тако одговарају дошичном тексту. — У бр. 9. стр. 138. стоји у наслову „*Кочијев*“ а треба *Кочијев начин каламљења* — тако исто треба поправити и у тексту где год стоји овако погрешно сложено.